

حکایت نظر

۲ جهان‌شناسی نظریه تفسیر - تفسیری

۳ خط پارادایمی دین معیار

۷ اصول رویکرد به ارزش‌های افزوده قرآن شناخت رشد

۱۰ اهمیت و جایگاه تاریخ تفسیر

۱۲ نظام سیاست‌ها و راهبردهای چارچوب اقدام

خبرنامه داخلی
مرکز تحقیقات استراتژیک توسعه (رشد)
سال دهم، شماره پنجم
آذر و دی ۱۴۰۱

به نام خداوندگار حکمت تغییر

پیش حکایت

آموزه‌های تفسیری قرآن کریم می‌توانند ناظر به موضوعات نظام‌واره حوزه‌های گوناگون علوم در گفتگوی مقایسه‌ای با دیگر مکاتب اندیشه‌ای، نظام‌های هماهنگ دانشی و به‌طور خاص حوزه علوم انسانی، سامان خودویژه‌ای بیابند. یک نمونه این ظرفیت معرفت‌شناخت، جریان‌داری نگاشت‌های قابل استنباط و استنتاج از سوره حدید در نظام ملی تولید علم است.

با آموخته‌های قرآن کریم، گذار حکمت‌بنیان به مدیریت قرآن‌شناختی تغییر و تحول انسان و زندگی معاصر در عرصه جهان ایرانی و اسلامی ممکن خواهد شد؛ با این نیت که مخاطب سوره‌ها با نوعی پژوهش کارگاهی، برای آزمون جریان‌بخشی تحقیق و توسعه‌ای قرآن کریم در متن واقعیت‌های جامعه مخاطب، آشنا و آموخته‌تر شود. به‌عنوان مثال، بخش پیش‌رو از سوره حدید (پنجم)، فرصت مروری بر کارکرد آموزه‌های تفسیری سوره در پردازش نظام ملی تولید دانش است.

در این شماره گزارش‌های زیر پیش‌روی مخاطب قرار می‌گیرد:

۱. در گروه پژوهش‌های نظری و مطالعات مبنا، در فصل پردازش مبانی پارادایمی و نظری اندیشه پیشرفت، گزارش «جهان‌شناسی نظریه تفسیر - تفسیری» در دستور تأمل آمده است.

۲. گروه مطالعات تفسیری در بخشی از تکاپوی دانشی خود، پردازش حیث استنادی اندیشه مرجع تفسیری به متن نص (قرآن کریم و سنت اوصیایی) را در دستور هم‌اندیشی، پژوهش و تألیف دارد و برای نمونه، در این شماره ده گزارش از جمله «ترسیم نظریه دین‌شناخت زن در تاریخیت مدنیت رشد»، «خط پارادایمی دین معیار»، «موقعیت نبوی تدبیر بهره‌ها و منابع»، «قرآن و ارزش‌های افزوده بر فلسفه فقه»، «اصول رویکرد به الگوی قرآن‌شناخت رشد» و «ساخت فرایندهای تفسیر قرآن کریم» مرور خواهد شد.

۳. در گروه فقه و اصول در فرآوری ساحت حقوقی و فقهی نظریه پیشنهادی پیشرفت یا فقه نظام پیشرفت گزارش «ظرفیت زبان دین برای تبدیل به شیوه زندگی» مطرح می‌شود.

۴. در گروه مدیریت راهبردی در راستای سامان‌دهی الگوی عمل توسعه‌ای آینده‌نگار راهبردی بر بنیان سامان دانشی سطوح فرآورنده علم دو گزارش «توسعه سیاسی و معیارها و شاخص‌های یک نظام سیاسی توسعه‌یافته» و «در گذار درون‌زای تجدد توسعه‌ای جامعه ایرانی» ارائه شده است.

۵. گروه پژوهش هنر در صدد گزارش پژوهش هرمنوتیکی مطالعات دلالتی نظریه توسعه است. فصل برجسته‌ای از این مباحث مطالعات میان‌رشته‌ای فلسفه و فقه شهر است. در همین راستا، گزارش «نظام سیاست‌ها و راهبردهای پنج‌ساله اقدام» پیش‌رو می‌آید.

دبیر علمی

پردازش مبانی پارادایمی و نظری اندیشه پیشرفت (مبنا)

دبیر علمی: احمد آکوچکیان

در گروه پژوهش‌های نظری و مطالعات مبنا، در فصل پردازش مبانی پارادایمی و نظری اندیشه پیشرفت، گزارش «جهان‌شناسی نظریه تفسیر - تفسیری» در دستور تأمل آمده است.

جهان‌شناسی
نظریه تفسیر -
تفسیری

پس پارادایم فکر و تفسیر اجتهادی؛
۲. ساحت شناختی یا میدان نظریه (گستره جریان فکر دینی و تحقق دین و زیست دیندارانه در ساحت امر زیستمانی تا فردی تا اجتماعی تا تمدنی) و بدین‌سان تعیین گستره جریان و کارکرد پارادایم، پس پارادایم اجتهاد تفسیری؛
۳. تلاقی راهبردی منطق‌ها در سطوح فلسفه منطق تا فلسفه اصول تا قواعد معرفت تا سیاست روش تا روش و بدین‌سان تعیین منطق جریان پارادایم علم و در این راستا منطق اجتهاد پارادایمی.
در این جغرافیا جایگاه پارادایم علم و بدین‌سان پارادایم اجتهاد تفسیری به روشنی می‌گراید. سه برش مزبور، در این فصل اندکی تبیین تفصیلی می‌شود.

جغرافیا و جهان فراگیر نظریه یا عرصه فرانتزیه دین‌شناخت پیشرفت و پیشرفت‌شناخت دین چیست که از جمله نظام اولویت‌های آن نظریه‌پژوهی و نظریه‌پردازی به روشنی گراید و به‌سختی دیگر، اولویت اول نظام‌گیری اندیشه اجتهادی در تفسیر دین و به تعبیری دقیق‌تر در نظام‌شناسی دین و نظام‌سازی دین‌شناخت توسعه‌ای یعنی پارادایم علم و به‌طور خاص پارادایم اجتهاد تفسیری چیست؟ چیستی پارادایم، چیستی پارادایم علم و چیستی پارادایم اجتهاد تفسیری، سه لایه درونی کانون مزبور است.

ماهیت دارای حیات و کارکردی علم دین، نیازمند بازخوانی فرانتزیه‌ای است. عزم نظریه‌شناسی، نظریه‌پژوهی و نظریه‌پردازی پیشرفت دین‌شناخت و دین‌پژوهی پیشرفت‌شناخت را داریم. جغرافیا و جهان فراگیر نظریه یا عرصه فرانتزیه دین‌شناخت پیشرفت و پیشرفت‌شناخت دین چیست که از جمله نظام اولویت‌های آن نظریه‌پژوهی و نظریه‌پردازی به روشنی گراید و به‌سختی دیگر، اولویت اول نظام‌گیری اندیشه اجتهادی در تفسیر دین و به تعبیری دقیق‌تر در نظام‌شناسی دین و نظام‌سازی دین‌شناخت توسعه‌ای یعنی پارادایم علم و به‌طور خاص پارادایم اجتهاد تفسیری چیست؟ چیستی پارادایم، چیستی پارادایم علم و چیستی پارادایم اجتهاد تفسیری، سه لایه درونی کانون مزبور است. ساخت فرانتزیه علم و بدین‌سان اجتهاد تفسیری اندیشه تفسیری در سه سطح حداقلی تحلیل می‌شود و به تعبیری دیگر، نظریه در چه زیست جهان اندیشه‌ای حاضر است و ما چگونه می‌توانیم به خودآگاهی به جغرافیای این نظریه اشراف یابیم و نیز خودآگاه چیستی‌ها، چرایی‌ها و چگونگی‌های به‌سامانی و برسازای آن شویم:

۱. جریان دیالکتیکی نظر - عمل، علم - عمل، سوژه - ابژه و جایگاه پارادایم - پارادایم علم و در این راستا، سلسله‌مراتب جریان فکر اجتهادی در لحاظ فرآیند دادوستدی نظر به عمل در تجربه اصل زندگی، در کلیت ساخت فقه دین تا گام پژوهش توسعه‌ای و بدین‌سان تعیین جایگاه پارادایم، پس پارادایم علم،

گروه مطالعات تفسیری در بخشی از تکاپوی دانشی خود، پردازش حیث استنادی اندیشه مرجع تفسیری به متن نص (قرآن کریم و سنت اوصیایی) را در دستور هم‌اندیشی، پژوهش و تألیف دارد و برای نمونه، در این شماره ده گزارش «ترسیم نظریه دین‌شناخت زن در تاریخیت مدنیت رشد»، «خط پارادایمی دین معیار»، «موقعیت نبوی تدبیر بهره‌ها و منابع»، «قرآن و ارزش‌های افزوده بر فلسفه فقه»، «اصول رویکرد به الگوی قرآن‌شناخت رشد»، «ساخت فرانظریه‌ای تفسیر قرآن کریم»، «ماهیت ساخت تنزیلی در نظریه‌های برجسته»، «جست‌وجوی ما در تفسیر هدی»، «اهمیت و جایگاه تاریخ تفسیر» و «هدف سوره بقره» مرور می‌شود.

ممکن سنت‌های نیک کهن برآمده از زیست پیشینیان «وَهْدِيكُمْ» در متن تاریخیت جامعه هدف صورت می‌گیرد که باید بر مدار اصل هدایت برای پیوندزدن و آشتی‌دادن این جامعه با خط رشد، با زبان و فرهنگ و گفتمان تمدنی همان جامعه روی دهد. با این بنیان نظریه‌ای می‌توان بدنه اجتماعی را با آن رویکرد فراجنسیتی به سمت‌وسوی این خط معیار دین‌شناخت در متن عینیت زیستی و مدنیتی بازخوانی نمود و ویرایش‌های لازم را برای این جامعه هدف جریان بخشید «وَيُتَوَّبَ عَلَيْنَكُمْ». این نظریه معیار با بنیان فلسفی «علیم حکیم»، ریشه در فلسفه‌داری دین رشد می‌گیرد.

ترسیم نظریه
دین‌شناخت زن در
تاریخیت مدنیت
رشد

خط
پارادایمی
دین معیار

در ادامه نشست‌های تفسیری سوره انعام در دو ماه آذر و دی ۱۴۰۱، به تفسیر آیات ۱۴۵ تا ۱۵۵ این سوره پرداخته شد. در این نشست‌ها آیات باقی‌مانده از فصل ششم ساختار پیشنهادی این سوره در تفسیر هدی بررسی و تبیین شد:

پنجم: و اینک نظام حکم نیز همراه فلسفه با آیات ۱۴۵ تا ۱۴۶ الگوی زیستی در هر مکتب و مرامی باید در عرصه آداب عمل و در راستای یک فلسفه معین، نظام حکم جاری داشته باشد و خود را در این عرصه بر مدار نظام حکم مزبور نشان دهد و در نشان‌دهی این سامان، مرز فارق خود را با دیگر مکتب‌ها و مرام‌ها معین نماید. بدین‌روی گامی از نقد دیگر مکتب‌ها و مرام‌های غیردین قرآنی و در این راستا آسیب‌شناسی الگوهای زیستی غیرقرآنی و اسلامی، نشان‌دهی اوصاف نظام حکم دین برگزیده و آسیب‌شناسی این الگوهای غیرقرآنی و اسلامی به‌ویژه از منظر مبانی فلسفه حکم

در نشست‌های تفسیر سوره نساء در دو ماه آذر و دی، ضمن لحاظ ساختار کلان سوره نساء در تفسیر هدی، به مرور آیات ۲۶ تا ۲۸ پرداخته شد. ذیل تفسیر آیات ۲۶ تا ۲۸ در چارچوب ساختار کلان سوره نساء، چنین به میان آمد که سوره نساء، سوره ترسیم نظریه دین‌شناخت زن در تطور تاریخیت مدنیت رشد در متن رخداد ناگزیر توسعه‌ای است که سطوح میدانی این نظریه از زیستمان تا جنسیت تا مدنیت تا تاریخیت (از تغییرات توسعه‌ای تا تحولات مدنیتی) بر مدار یک خاستگاه کلان پارادایمی صورت می‌گیرد و بدین‌سان فلسفه احکامی برای جریان فقه نظام احکام دین رشد در سطوح یادشده زیستمانی تا تاریخیت مطرح می‌شود. در آیات ۲۶ تا ۲۸، فرازی از این فلسفه احکام به سطوح فلسفه دین تا هستی‌شناسی تا انسان‌شناسی و جامعه‌شناسی جنسیت در متن مدنیت بیان می‌شود. همچنین مطرح شد که با آیات ۲۶ تا ۲۸، تکانشی پارادایمی برای گذار از برخی رویکردهای اصالت جنسیتی با سمت‌وسوی مردانگاری به متن تاریخیت ممکن، برای یک اعتدال جنسیتی آغاز می‌شود و زن و مرد در یک عیار معتدل مناسباتی در نقطه آغاز الگوی راهبری به رشد دین قرآنی با سوره نساء قرار می‌گیرند. یک نمونه آموزه از این آیات در افق پیشرفت‌شناخت فلسفه حکم، قرارگیری کلیت وضعیت انسانی در رویکرد فراجنسیتی «لَكُمْ» است که در راه درست انسان‌شناختی (فطرت) «لِيُنِينَ لَكُمْ»، برای سمت‌دهی و همچنین سامان‌دهی عینیت زیست مدنی در نقطه‌های جغرافیای

است. سوره انعام اینک و به تدریج در گام‌های پایانی خویش در آیات ۱۴۵ تا ۱۴۶ در راستای نوع بینش پارادایمی ترسیم شده با کلیت سوره، در مرز فارق با خط غیرالهی و قرآنی با ترسیم وجهی و نمونه‌ای از نظام حکم بر مدار یک فلسفه معین و برای نشان دادن کارکرداری این فلسفه‌داری حکم و نظام معین حکم در الگو و نظام مدیریت درست ظرفیت‌ها، احکام برخی خوراکی‌های حلال و حرام را می‌آموزد. این آیه‌ها نمونه خوراکی‌های حرام را به گونه‌ای روشن و معین معرفی می‌کنند تا دروغ‌بافی‌های کافران نیز برملا شود. دو آیه مزبور می‌آموزد:

۱. نظام احکام دین در نمونه‌به‌نمونه، همراه با فلسفه خویش پیش‌روی فهم دانشی و فقهی آید و در متن دانش عامه و فضای اجتماعی از جمله به‌مدد نشان‌دادن الگوی عملی زیست حکم‌مدار این فهم دانشی، تبدیل به فرهنگ و گفتمان شود (آیه ۱۴۵) و در متن همین زیست گفتمانی استثنائات ممکن عملی در برابر این احکام محرمان نیز دانسته شود (فَمَنْ اضْطُرَّ؛ آیه ۱۴۵)؛

۲. و با آشکارسازی مرز نظام احکام دین قرآنی با نظام احکام جریان‌های تحریفی دین (مانند محرمان دین یهود) که در نزد یهودیان به فتوای دانشمندانشان، به‌ناحق و به سزای خودخواهی آنان ترویج شده است، خط معین این مکتب فلسفه‌دار حتی در نمونه‌های کاربردی احکام محرمان خوراکی‌ها، حیوانات سم‌دار و چربی‌های گاو و گوسفند نیز معین باشد.

ششم: بسط روشن‌بینی فلسفی به مرز با جریان‌های تحریفی به‌نام دین با آیات ۱۴۷ تا ۱۴۹

زندگی فلسفه‌دار مستند به دین

فلسفه‌دار است که باید از کاربردی‌ترین سطح عملکردها در نمونه خوراکی‌ها (آیات ۱۴۵ تا ۱۴۶) تا اصل میدان زندگی تا حتی آفرینش فلسفه‌دار را در مرز معین با انواع مکتب‌های زیستی، مکتب‌های زندگی و حتی جریان‌های تحریفی به‌نام دین، معین و روشن سازد. مکتب زیستی فلسفه‌دار قرآنی با سوره انعام معرفی شده است و اینک مرزدار آن با این جریان‌های تحریفی در سطحی فراکاربردی و فرااحکامی نیز با آیات ۱۴۷ تا ۱۴۹ این سوره آموخته می‌شود: تکذیب و ناباوری همواره تاریخی (مِنْ قَبْلِهِمْ؛ آیه ۱۴۸) مشرکان درباره رسول خدا و دین مصطفایی و جریان آن در میدان‌های زیستی آنان حتی در نوع فلسفه‌داریشان برای این زندگی خطا، در مرز با دین مصطفایی آشکار و برملا می‌شود (آیات ۱۴۶ و ۱۴۷) و سوره در این آیات با این برملاسازی با توجه به جایگاه پایانی و راهبردی خود برای کل قرآن و دین قرآنی، یک الگوی موضع‌داری راهبردی

پیش‌روی سالکان دین مصطفایی برای همواره رویایی تاریخی با این جریان‌های تحریفی پیشنهاد می‌کند:

۱. می‌آموزد که دینداری با فلسفه‌اش ریشه‌دار بوده و فلسفه زیست دیندارانه در همواره برهه‌های تاریخ انسانی می‌تواند قوام‌بخش مسیر خودتکاپوی سالکان دین مصطفایی باشد (تمامی سوره تا اینک)؛

۲. موضع‌داری در برابر جریان تحریف موضع‌داری‌ای فلسفی، جامع، ویرایش و پایش‌پذیر باشد. یادکرد رحمت خدا در وسعتی همواره، پیش‌روی همه انسان‌ها در میان باشد. فرصت‌دهی امکان بازخوانی و توبه برای همه آدمیان موردتأکید باشد (فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ؛ آیه ۱۴۷) و ترسیم همواره شود؛

۳. اصالت‌داری خط زیست دینداری مصطفایی در عین رویکرد رحمتی و مهربانانه با مردمان، در برابر جریان‌های تکذیب و تبه‌کاری موضع‌داری عزیرانه‌ای نیز باید داشته باشد (وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ؛ آیه ۱۴۷)؛

۴. همواره باید با تأکید بر پایه‌های پارادایمی دین قرآنی و الهیاتی در برابر توجیحات فلسفی جریان‌های منحرف، کوشای برملاسازی این تحریف‌ها بود (مثل این توجیه فلسفی که اگر جهان خدای پرتوان و یگانه‌ای دارد که پذیرای شرک و بت‌پرستی نیست، پس چرا اهل شرک را بر مرام توحید نیافریده است). آدمیان با انتخاب خویش فرآورنده زندگی خویش‌اند. پایه‌های فلسفی باید فرآورنده سطوح معناداری زندگی باشند، پس این داعیه تحریفی، ریشه در آن رویکرد ناباورانه و تفسیری دارد؛ در عین آن‌که این چنین جریان‌هایی، مستند دانشی روشنی نیز برای داعیه‌های خویش ندارند (آیه ۱۴۸)؛

۵. مضمون بایسته فلسفه برای زندگی

باید ریشه در فلسفه و حجت بالغ برای هدایت و رشد انسان‌ها داشته باشد تا آدمی براساس آگاهی و آزادی و انتخاب خود به برگزینی دین معیار رسد، درسی که با نمونه سوره انعام پیش‌رو است. خداوند در خداوندی‌اش برای مردمان آزاد، رسم اجبار ندارد. فلسفه اصیل باید به میان آید پارادایم اصیل آگاهی‌بخش اصیل باشد تا انتخاب اصیل برای زندگی رخ دهد، ایمان اصیل برآید و این‌گونه زندگی معنی‌دار باشد.

این چنین مکتب اندیشه‌ای همواره در برابر هرگونه جریان تحریفی تاریخ استواری رشد - توسعه‌ای مبنایی خواهد داشت و این نیز درسی دیگر از این سوره حکمی در این گام‌های

پایانی! این جریان‌شناسی و استواربخشی حکمی

همچنان در آیات ۱۵۴ تا ۱۶۰ پی گرفته

می‌شود تا کارآمدی ریشه‌دار دین

قرآنی را نشان دهد.

سوره انعام اینک و به تدریج در گام‌های پایانی خویش در آیات ۱۴۵ تا ۱۴۶ در راستای نوع بینش پارادایمی ترسیم شده با کلیت سوره، در مرز فارق با خط غیرالهی و قرآنی با ترسیم وجهی و نمونه‌ای از نظام حکم بر مدار یک فلسفه معین و برای نشان‌دادن کارکرداری این فلسفه‌داری حکم و نظام معین حکم در الگو و نظام مدیریت درست ظرفیت‌ها، احکام برخی خوراکی‌های حلال و حرام را می‌آموزد.